

Ю. Бабчук,
аспірант Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
Y. Babchuk,
PhD student, Vinnytsia Mykhailo Kotsubynsky
State Pedagogical University

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

ON THE NECESSITY OF TRAINING FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGIES TO ORGANIZE PUPILS' DESIGN ACTIVITIES

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність підготовки майбутніх учителів трудового навчання до організації дизайнерської діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Визначено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів.

Abstract. The article substantiates the necessity of training future teachers of labor training for the organization of design activities of the secondary school pupils. The pedagogical conditions of formation of the future technology teachers' readiness for the pupils' design activity organization have been determined.

Ключові слова: дизайн, дизайнерська діяльність, майбутній учитель технологій, професійна підготовка вчителя, трудове навчання.

Key words: design, design activity, future teacher of technologies, professional training of a teacher, labor training.

Постановка проблеми. Запровадження у виробництво нової техніки й технологій, становлення й розвиток відносин і нових форм господарювання, зростання обсягу знань про перетворення матеріалів, енергії та інформації в інтересах людини вимагають підвищення рівня технологічної культури учнів загальноосвітніх шкіл. У зв'язку з цим технологічна освіта школярів покликана забезпечувати ґрунтовне оволодіння ними знань про закономірності проектної, техніко-технологічної, проектно-конструкторської та дизайнерської діяльності.

З урахуванням передового вітчизняного та зарубіжного досвіду наша держава поставила перед сучасною технологічною освітою школярів такі завдання: індивідуальний розвиток особистості, розкриття її творчого потенціалу завдяки реалізації особистісно орієнтованої парадигми навчання; розвиток у школярів критичного мислення як засобу саморозвитку; оволодіння вміннями практичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) загального й спеціального призначення; формування системи компетентностей про перетворювальну діяльність людини; розширення та систематизація знань про технології та дизайн як основний засіб перетворювальної діяльності людини; виховання свідомої та активної життєвої позиції, готовності до співпраці в групі тощо. Розв'язувати такі завдання покликаний учитель технологій.

Отже, сучасний розвиток суспільства й виробництва потребує від учителів технологій формувати в учнів не лише техніко-технологічні знання та навички користуватися інструментами, а й уміння застосовувати ці знання на практиці – через розв'язання творчих дизайнерських завдань, вміння використовувати сучасні технології, зокрема й ІКТ. У відповідності до цього змінюються традиційні підходи до змісту освіти і, зокрема, в трудовому навчанні учнів, яке є основою предметного наповнення освітньої галузі «Технологія».

Аналіз наявних досліджень проблеми. Науковцями доведено, що дизайнерська діяльність дозволяє інтегрувати знання учнів з різних галузей під час розв'язування деякої конкретної проблеми, дає можливість застосовувати одержані знання на практиці, дозволяє поєднувати самостійну індивідуальну роботу з груповою і колективною; стимулює самостійний пошук учнями необхідної інформації, виробляє художньо-проектувальні навички тощо.

Проблемі дизайнерської діяльності присвячена значна кількість праць українських науковців (Є. Антонович, З. Макар, В. Прусак, І. Рижова, В. Сидоренко, О. Швець), які довели, що дизайнерська діяльність тісно пов'язана з проблемою творчості, тобто є творчо спрямованою. Тому в контексті проблематики дизайнерської діяльності цінними є результати наукових пошуків Г. Альтшулера, Д. Богоявленської, В. Моляко, К. Приходченко, Н. Слюсаренко, Д. Тхоржевського та інших науковців, які досліджували проблеми розвитку творчих здібностей особистості й визначили основні детермінанти цього процесу (самостійна діяльність, висока мотивація, врахування наявного досвіду, розвиток пізнавального інтересу тощо).

Естетико-виховні особливості дизайну в історико-педагогічному ракурсі визначені М. Ганжою, який висловлює думку, що «проникнення дизайну в наше життя зближує матеріальне виробництво з мистецтвом і цим самим збагачує духовний світ людини» [1, с.132].

Невирішені аспекти проблеми. Педагогічна система формування в майбутніх учителів готовності до організації дизайнерської діяльності учнів представлена в дисертації Ю. Холостенко (2012 р.), проте вона стосується вчителів початкових класів. Підготовка майбутніх учителів технологій до навчання основ дизайну учнів загальноосвітньої школи описана в дисертаціях В. Слабко (2012 р.) та Ю. Срібної (2017 р.). Однак проблемі підготовки майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів ще не було приділено належної уваги.

Практична частина дизайнерської діяльності учнів багатьма науковцями потрактовується як проектно-технологічна. Українськими дослідниками розроблено різні методики навчання учнів проектуванню в процесі вивчення технологій обробки матеріалів (О. Коберник, В. Сидоренко, Д. Тхоржевський, С. Шкура та ін.); методику організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках обслуговуючих видів праці (В. Бербєц, Н. Дубова, О. Коберник, Т. Кравченко, В. Харитонова, Л. Хоменко, С. Ящук); рекомендації з формування в учнів художньо-конструкторських умінь і навичок у процесі проектування та виготовлення виробів (Л. Крутченко, В. Харитонова); педагогічні основи організації техніко-конструкторської діяльності учнів у конструкторських гуртках (Р. Олейніков, Л. Шпак); методика формування у старшокласників техніко-конструкторських знань і вмінь засобами ІКТ (І. Петрицин); методика навчання учнів графічного дизайну (А. Король); методика розвитку дизайнерських здібностей в учнів старших класів у позашкільній роботі засобами комп'ютерних технологій (Д. Линка). Проте, хоч дизайн є складовою професійної підготовки майбутніх учителів технологій (О. Марущак), залишається малодослідженою проблема їх підготовки до інтеграції різних видів трудової діяльності в контексті сучасної дизайнерської освіти.

Мета статті полягає у визначенні педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна технологічна освіта школярів має бути гнучкою і пристосованою до технічних, економічних, соціальних і культурних потреб суспільства та спрямованою на те, щоб допомогти випускникам шкіл у професійному самовизначенні, оволодінні методами творчої діяльності в умовах ринкової економіки. Тому на зміну фактично ремісничому, тренувальному трудовому навчання має прийти процес формування та розвитку творчої ініціативи, творчого пошуку, трудова діяльність учнів повинна бути наповнена художньо-інтелектуальним змістом, а уроки трудового навчання повинні створювати реальні умови для розвитку креативності та реалізації індивідуальних можливостей кожного учня. Це означає, що в професійній освіті майбутніх учителів технологій має бути врахована складова, що передбачає підготовку студентів до організації дизайнерської діяльності учнів.

Основи дизайну наразі активно застосовується на уроках трудового навчання в основній школі, він покладений в основу сучасних програм трудового навчання, оскільки дизайнерська діяльність визнана засобом розвитку творчих здібностей учнів. Зазвичай дизайнерську діяльність визначають як таку, що багатогранна за змістом і формою та охоплює основні види людської діяльності, такі як: теоретичну діяльність, яка передбачає осмислення та пояснення взаємозв'язку між предметами та явищами навколишнього світу; проектно-конструкторську діяльність, яка проявляється в моделюванні предметів, що нас оточують; практичну діяльність, що спрямована на

перетворення предметів навколишнього середовища відповідно до потреб людини з урахуванням ергономічних, економічних і естетичних вимог.

У контексті нашого дослідження проектно-конструкторську діяльність учнів на уроках трудового навчання визначаємо як діяльність щодо створення конструкторської документації (ескізу чи комп'ютерної моделі майбутнього виробу, опису технології виготовлення, переліку необхідних матеріалів та інструментів тощо) під час виконання конкретного проекту. Проектно-конструкторську діяльність у підготовці бакалаврів технологічної освіти визнає необхідною М. Прохоров, який тісно пов'язує її з технічною творчістю.

На необхідності володіння майбутніми вчителями технологій різними видами проектно-конструкторської діяльності, основами економіки, екології та дизайну наголошує О. Хищено. Особливості проектно-конструкторської діяльності молодших школярів на заняттях трудового навчання проаналізовано в статтях О. Образцової, яка запропонувала методи й засоби удосконалення цієї діяльності в контексті вирішення проблеми творчого самовираження учнів і формування їхніх творчих здібностей. Основною метою виконання учнями загальноосвітніх навчальних закладів проектно-конструкторської діяльності науковці І. Кондратович і О. Сидоров визначають розвиток технічного мислення, творчого підходу до праці, синтез науково-дослідницької, експериментальної, раціоналізаторської, винахідницької та проектувальної діяльності.

Отже, дизайнерська діяльність учнів може й повинна бути організованою під час вивчення різних видів трудової діяльності учнів, зокрема й з використанням найновіших досягнень у сфері інформаційно комунікаційних технологій (ІКТ). Для організації дизайнерської діяльності учнів учитель трудового навчання сам має володіти навичками такої діяльності, а також, як і будь-який інший сучасний учитель, достатнім рівнем інформаційної культури [3, с.405]. Погоджуємось із В. Тягуром, що важливим є створення атмосфери соціальної довіри дизайну, виховання позитивного ставлення до його проявів, формування масової сприйнятливості дизайну [5, с.90].

Педагогічний досвід і досвід дизайнерської діяльності автора статті [2; 4] дають підстави висунути гіпотезу, що сформувати готовність майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів можна за таких педагогічних умов:

- визначення студентами суті дизайнерської діяльності та необхідних компетенцій для її ефективного виконання під час вивчення спеціальних дисциплін;
- формування навичок проектування і комп'ютерного моделювання виробів під час вивчення інформатичних дисциплін;
- формування в студентів умінь організації дизайнерської діяльності учнів під час вивчення дисциплін методичного спрямування.

Для підтвердження гіпотези в подальших дослідженнях необхідно з'ясувати суть дизайнерської діяльності на сучасному етапі розвитку технологій, її важливість в організації виробництва та необхідні компетенції учнів і вчителів технологій для її ефективного виконання; розробити компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів; визначити й перевірити на ефективність методичні прийоми формування в майбутніх учителів технологій готовності до організації дизайнерської діяльності учнів.

Література

1. Ганжа М. Естетичне виховання засобами дизайну в історико-педагогічному вимірі. Нова педагогічна думка. 2010. №4. С.128-132.
2. Бабчук Ю., Коломієць Д. І., Швець О. А. [STEAM-освіта в підготовці до дизайнерської діяльності](#). Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2017. Вип.49. С.63-66.
3. Коломієць А. М. Інформаційна культура як системоутворюючий чинник професійної культури вчителя. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців. 2006. Вип.9. С.402-409.
4. Коломієць Д. І., Бабчук Ю. М., Бірюк О. О. [STEAM-проекти на уроках трудового навчання](#). Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2017. Вип.49. С.28-32.
5. Тягур В. М. Викладання дизайну в педагогічних навчальних закладах. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Науковий журнал. 2007. Вип. 31. С.89 - 92.